

Приказ књиге Гордане Ћирјанић, *Оно што одувек желиш*, Народна књига, Београд, 2010

Како читати *Оно што одувек желиш*? Као (не)могући наставак *Романа о Лондону*? Као роман чији текст упућује на контекст његовог настанка и тако отвара један *mise*

en

abyme

? Или као дирљиво-равнодушну исповест (не)јунака нашег доба?

Први начин оправдава у првом поглављу уведена паралела с делом Црњанског: осим тога што Слободан, педесетогодишњи професор књижевности и главни лик Ћирјанићкиног романа, лепи тапете и живот му се у тој делатности учини смисленијим (а што несумњиво евоцира завршетак *Романа о Лондону*), у њему се Црњански појављује као фиктивни Слободанов саговорник. У њиховом разговору се утврђује чињеница да Врњачка Бања – у коју је главни јунак приспео на неколико недеља одмора – није Лондон, као и да су се времена унеколико променила. Но, постоји нешто што спаја ова два града, времена и романа, а то је онај фројдовски рефрен:

секс је корен свега

, ехо који руског емигранта сигурном руком води ка крају, а за какав крај јунак овог романа није способан. И заиста, све што се у

Оном што одувек желиш

одвија везано је за секс – већина епизодних прича једнако као и она главна, у чијем је средишту љубавни троугао који сачињавају Слободан, његов брат Александар и снаха Олга. Па иако се у глобалном смислу, изгледа, ништа није променило побољше, јасно је да свака данашња осећајност у односу на ону из дела Црњанског изгледа блеђа и мање трагична, као да се њена амплитуда вишеструко смањила (с тим би се могао довести у везу мото који каже да је пакао „патња због тога што се не може волети“, речи старца Зосиме). Ова интертекстуална веза у роману је мотивисана Слободановим сећањем на предфакултетске дане, кад

Роман о Лондону

пресудно утиче на то да јунак упише студије књижевности, а његово поновно читање мотивише главног јунака да запише своју исповест. Међутим, та веза се могла, по нашем мишљењу, суптилније обликовати, нарочито ако се узме у обзир оно што собом (не) доноси. Јер, дело Гордане Ћирјанић тешко да остварује дубљи дотицај с делом

Црњанског и њихов дијалог да се сажети у неколико реченица, које би могле да послуже тек као ваљан увод у уметнички креативан разговор.

Иако се у глобалном смислу, изгледа, ништа није променило набоље, јасно је да свака данашња осећајност у односу на ону из дела Црњанског изгледа блеђа и мање трагична.

Јунак Ћирјанићкиног романа осмотрио је ТВ-екран с обе његове стране: док у садашњости највећи део свог времена „убија“ гледајући форензичарске серије, пре је осмишљавао ријалити-шоу *Оно што одувек желиш*. Дакако, име шоу-програма је симптоматично јер се подудара с именом романа о ком говоримо, а траг који упућује на други начин читања је и Слободанова жеља да постане писац, која се открива тек на самом његовом крају. Да ли је све написано до тада била искрена исповест или само испуњење једне од жеља пристиглих у неку непознату редакцију, чиме је искреност доведена у питање? И шта се онда збива са самим „фактом“ који говори да је главни јунак радио као део ријалити-екипе – да ли је и она измишљена? (Ако јесте, онда не можемо роман посматрати као остварење жеље.) Овај спор остаје неразрешен, дело је у себи амбивалентно. С друге стране, ријалити-шоу ће бити повод да се покрене размишљање о проблему стварности, њеном умножавању и човековом сналажењу у таквим околностима. Тако Слободан прелази из стварног света (у ком најмање борави) у свет серија, где се осећа веома добро и где су његови „доживљаји“ испуњени узбуђењем, у паузи се сећајући умрле жене и издаје брата (авантуре с Олгом). Прелаз је занимљиво дочаран измештањем перспективе приповедног ја, чије се окружење изненада мења и које наједном из простора самоће прелази у унутрашњост екрана, где учествује у решавању криминалистичких загонетки.

Та једина а привидна активност, уз активност писања, указује, коначно, да је исприповедан тек један дневник Слободанове осамљености, јер право саговорника заправо нема – разговара се све време са самим собом и речи се упућују брату, коме се издајство признаје, а који за њега већ зна. Стога, ако сврховитости причања има, онда она почива на жељи главног јунака да себи припише неки значај, да се самозаварава, верујући како макар на нешто у стварности утиче и како је још у стању да изазове реакцију другог.

Ова интертекстуална веза у роману је мотивисана Слободановим сећањем на предфакултетске дане, кад *Роман о Лондону* пресудно утиче на то да јунак упише студије књижевности, а његово поновно читање мотивише главног јунака да запише

своју исповест.

А оно што највише пристаје уз Слободана јесте слабост и повлађивање њој, што се може узети и као једна од особина модерног човека. Она понегде пробија неконтролисано – и то су можда најбољи делови овог романа – наводећи главног јунака да порекне пијанство због ког, можда, страда човек, или да допусти да му се љубавна авантура са женом његовог брата „деси“. На таквим местима ауторка показује умеће да ухвати ситуацију, уверљиву, животну и стварну, а опет разумски необјашњиву, да ухвати оно деловање несазнатљивог у човеку, којим он не успева да у потпуности овлада. Таква је и готово бизарна сцена у којој Слободан краде лист из новина, које је могао, на пример, да купи на оближњој трафици. У таквој врсти „мањка мотивације“, „тачне грешке“, која нам је сасвим блиска и разумљива, њено приповедање је најузбудљивије. Занимљиво је посматрати и ту чудновату несталност људске психе, која чини да се у тренутку љубавног заноса заборави на брата или прекрши „покорност и верност болу“ услед губитка супруге.

Занимљиво је посматрати и ту чудновату несталност људске психе, која чини да се у тренутку љубавног заноса заборави на брата или прекрши „покорност и верност болу“ услед губитка супруге.

Па ипак, таквих места није много и приповедање се одвија углавном предвидиво и поред тежње да такво не буде. У реалистичком маниру, ауторка паралелно слика поменуте токове (не)збивања избегавајући потпуно пресликавање мотива. То је добро јер би се у супротном још више изгубила она позитивна напетост читања, која је и овако угрожена очекиваним смењивањем телевизијског, сећаног и стварног. „Пресликавање“ је овде више у алузијама; оно је повод да се промисли однос уметности и стварности и још једном утврди ко кога копира.

Роман Гордане Ћирјанић брижљиво је компонован, можда и сувише, а очигледно је да његов крај и последњи обрт отварају проблематику друкчијих читања. И поред тога, наш главни утисак остаје да је *Оно што одувек желиш* пре свега роман прецизне и јасне реченице, који у појединим својим деловима доноси оно потпуно уживање у тексту, али који – да ли због превелике подређености зацртаној композицији, да ли због повремениг приближавања тривијалном и попуштања шаблонским решењима – не успева да то уживање донесе у целини дела.